

УДК 338.22(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)89я43
Е 45

Організаційний комітет:

Горняк О.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та історії економічної думки ОНУ імені І.І. Мечникова.

Якубовський С.О. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І.І. Мечникова.

Ломачинська І.А. – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора Інституту математики, економіки, механіки ОНУ імені І.І. Мечникова.

Ніколасв Ю.О. – кандидат економічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І.І. Мечникова.

Відповідальний за випуск:

Якубовський Сергій Олексійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І.І. Мечникова

Економіка країни: стан, досягнення та перспективи подальшого співробітництва з країнами ЄС: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19-20 вересня 2014 р.) / відп. за випуск д.е.н., проф. С.О. Якубовський. – Одеса : ОНУ імені І.І. Мечникова, 2014. – 188 с.

Викладено тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка країни: стан, досягнення та перспективи подальшого співробітництва з країнами ЄС», яка відбулася у м. Одеса 19-20 вересня 2014 року.

УДК 338.22(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)89я43

Пукач О. О. СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ БЮДЖЕНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	108
---	-----

СЕКЦІЯ 8. ГЛОБАЛЬНІ ДИСБАЛАНСИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

Біда М. Б. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАНАЛ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ.....	112
Журавльов О. В. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗРУШЕННЯ ЕКОНОМІКИ СЛОВАЧЧИНИ.....	114
Уварова І. С. ЗМІНИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ ПІСЛЯ КРИЗИ.....	118

СЕКЦІЯ 9. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Мікаелян С. Г. КОНЦЕПЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	121
Стаканов Р. Д. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	124
Яншина А. М. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ	128

СЕКЦІЯ 10. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРАЇН В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Безверха І. А. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ КОМЕРЦІЙНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	131
Гегедош К. В. ЄВРОПА В ПОШУКУ НОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЕНЕРГОБЕЗПЕКИ.....	133
Різниченко Є. І. УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ІНТЕРЕС У ПРОЦЕСАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	138

Гегедош К. В.

студент

*Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Закарпатська область, Україна*

ЄВРОПА В ПОШУКУ НОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЕНЕРГОБЕЗПЕКИ

У відповідь на політичну кризу в Україні та загрозу порушення стабільності поставок енергоресурсів до ЄС, 28 травня Європейська Комісія прийняла проект нової Стратегії енергетичної безпеки ЄС.

Дана стратегія базується на поглибленому аналізі енергетичної залежності країн-членів ЄС. Документ пропонує комплексні дії у восьми ключових напрямках роботи Єврокомісії та перелік заходів, які мають бути виконані у

коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі з метою формування адекватної відповіді на виклики енергетичної безпеки ЄС, а саме:

1. Негайні дії, націлені на підвищення спроможності ЄС подолати виклики, пов'язані з можливістю зриву поставок енергоносіїв до ЄС взимку 2014/2015 рр.

2. Посилення механізму солідарності та оперативного реагування на виклики енергетичної безпеки ЄС, захисту критичної енергетичної інфраструктури Співтовариства.

3. Втримання темпів зростання енергоспоживання в ЄС.

4. Розвиток функціонального та глибоко інтегрованого внутрішнього енергоринку ЄС.

5. Збільшення обсягів генерації усіх видів енергії в ЄС.

6. Подальший розвиток передових технологій у сфері енергетики.

7. Диверсифікація зовнішніх джерел постачання та транспортування енергоресурсів до ЄС.

8. Посилення координації між країнами ЄС з питань формування національної енергетичної політики, дотримання правила «сдиноного голосу» у зовнішній енергетичній політиці ЄС [1].

Отже, проаналізуємо послідовно, про що йдеться в документі.

З огляду на події в Україні та потенційну можливість зриву поставок російського газу до ЄС у короткостроковій перспективі, дії Єврокомісії мають бути зосереджені на тих країнах, які є найбільш залежними від одного постачальника газу (країни Східної, Південно-Східної Європи, країни Балтії).

В контексті підготовки до зими 2014/2015, Єврокомісія співпрацюватиме з регуляторами енергоринку та системними операторами ГТС країн ЄС з метою покращити готовність ЄС до можливих зривів газових контрактів.

Країни ЄС зобов'язані створити та підтримувати мінімальні запаси сирої нафти та нафтопродуктів в обсязі, необхідному для забезпечення попиту внутрішнього ринку впродовж 90 днів. Нині, в переважній більшості країн ЄС, цей показник знаходиться на рівні 120 днів. Такі дії дозволять утримати в рівновазі ринкові ціни в разі тимчасового зриву поставок нафти до ЄС.

З часів газового протистояння у 2006 та 2009 рр., ЄС значно посилив механізми реагування на можливі зриви поставок газу. Інвестиції у подальше посилення цих механізмів стали законодавчим зобов'язанням: починаючи з грудня 2014 року, країни ЄС зобов'язані забезпечити піковий попит на газ навіть у випадку зриву окремими постачальниками газу виконання своїх зобов'язань. Реверсні потоки газу мають бути організовані та функціонувати на усіх транскордонних переходах між країнами ЄС. Нинішнім завданням є підготовка до кінця 2014 року Регламенту із забезпечення безпеки поставок газу в ЄС.

Єврокомісія розпочала розробку політики фізичного захисту критичної інфраструктури, включаючи енергетичну інфраструктуру. В цьому контексті, особлива увага має бути приділена захисту комп'ютерних мереж. Планується організувати в ЄС широке експертне обговорення проблем захисту стратегічних енергетичних об'єктів, таких як транзитні газопроводи та магістральні лінії електропередач.

Особлива увага приділятиметься запобіганню контролю такої інфраструктури з боку третіх сторін, що не є членами ЄС, які можуть ставити собі за мету проникнення на енергоринок ЄС, дестабілізацію його функціонування та перешкоджання його диверсифікації під приводом розвитку привабливих комерційних інфраструктурних проєктів, тощо. Намагання несвропейських операторів та компаній уникнути дотримання енергетичного законодавства ЄС має прискатись. Головною прерогативою Єврокомісії має стати дотримання усіма гравцями енергоринку ЄС діючих норм і правил.

Втримання темпів зростання енергоспоживання в ЄС є одним з найбільш ефективних інструментів скорочення зовнішньої енергетичної залежності ЄС. Нинішня ситуація на кордонах ЄС додає більш гострої необхідності заходам із підвищення енергоефективності економіки ЄС на 20% до 2020 року, що дозволить скоротити щорічне енергоспоживання на 371 млн. т у нафтовому еквіваленті.

Внутрішній енергоринок ЄС є ключовим фактором енергетичної безпеки ЄС та інструментів її досягнення у найбільш економічний спосіб. Ініціативи урядів країн ЄС, які впливають на функціонування загального енергоринку ЄС – чи рішення з розвитку відновлюваної, ядерної енергетики, чи розвитку нових інфраструктурних проєктів в енергетиці (на кшталт газопроводів «Північний потік», «Південний потік», ТАР, Балтійський СПГ-термінал, тощо) – мають проходити обговорення на загальноєвропейському або регіональному рівні для гарантування того, що рішення однієї країни-члена ЄС не підриває або погіршує безпекову ситуацію в енергетиці інших. Стратегія енергетичної безпеки ЄС вимагає, щоб стратегічні рішення щодо шляхів розвитку внутрішнього енергоринку ЄС обговорювались на загальноєвропейському рівні.

Третій енергопакет ЄС встановлює рамкові вимоги щодо функціонування європейського енергоринку. Голови держав ЄС погодились, що формування внутрішнього енергоринку має завершитись до кінця 2014 року, однак багато чого ще має бути зроблено. Треба відмітити позитивні зрушення у інтеграції на рівні регіональних енергоринків.

Конкурентний та ліквідний ринок енергоресурсів вже запобігає зловживанням з боку постачальників, що спостерігались у попередні періоди. Добре розвинений механізм торгів на спотовому ринку дозволяє його гравцям знаходити ефективні рішення для розв'язання короткострокових завдань енергетичної безпеки в частині закупівлі необхідних обсягів нафти або вугілля. Цей досвід повинен бути розповсюджений на торгівлю газом та електричною енергією, гарантувати наявність вільних пропускних потужностей газопроводів та ЛЕП.

Регіональний підхід залишатиметься ключовим методом інтеграції Європейського енергоринку в контексті організації транскордонного обміну енергоресурсами. Країни Північної Європи (Фінляндія, Швеція, Данія та Норвегія) продемонстрували ефективність такого підходу у сфері торгівлі та постачання електричної енергії в рамках проєкту NordPool. Вже ініційовано проєкт інтеграції ринків газу та електричної енергії країнами Північно-Західної Європи (включаючи Францію, Німеччину, Бельгію, Нідерланди, Люксембург та Австрію).

ЕС може скоротити свою залежність від зовнішніх постачальників енергоресурсів лише розвиваючи та збільшуючи обсяги генерації та видобутку власних енергоресурсів. Впродовж останніх 20 років видобуток енергоресурсів в ЕС стабільно скорочувався. Існує можливість уповільнити розвиток цієї тенденції у середньостроковій перспективі за рахунок збільшення обсягів генерації відновлюваної та ядерної енергії в ЕС, нарощування видобутку інших конкурентних енергоресурсів. За рахунок розвитку відновлюваної енергетики, в ЕС можна досягти економії на імпорті енергоресурсів в обсязі 30 млрд. євро на рік. У 2012 році частка відновлюваної енергетики у загальному балансі енергоспоживання ЄС становила 14,1%, до 2020 року цей показник має зрости до 20%. Надалі, до 2030 року, Єврокомісія пропонує збільшити його до 27%.

За підрахунками Єврокомісії, в період 2012-2020 років, в ЄС буде встановлено додаткові потужності з генерації відновлюваної теплової енергії в еквіваленті 29 млн. т нафти на рік, електричної енергії – в еквіваленті 39 млн. т нафти на рік. Водночас, їх широкомасштабна інтеграція в існуючі мережі потребуватиме нових інноваційних рішень та розв'язання проблеми ефективного управління такими ресурсами, накопичення і збереження «зеленої» енергії, покращення механізму балансування генерації та споживання, у т.ч. на регіональних рівнях.

Пріоритетом ЄС залишається диверсифікація та пошук нових постачальників газу, збереження відносин з існуючими надійними постачальниками газу. В цьому контексті, частка СПГ в газовому балансі ЄС буде зростати та відіграватиме більшу роль у диверсифікації поставок. Обсяги нових поставок СПГ на світові ринки, зокрема до країн Азії, із США, Австралії, Катару та країн Східної Африки поступово зростатимуть, частина СПГ поставлятиметься до ЄС. Нині стратегічним завданням Єврокомісії є інфраструктурне забезпечення надходження СПГ до усіх регіонів ЄС.

Відкриття «Південного газового коридору» є одним з найбільш важливих завдань диверсифікації поставок газу до ЄС. Вже до 2020 року до ЄС щороку має надходити 10 млрд. кубометрів газу з Азербайджану. Крім того, Трансанатолійський газопровід (TANAP) має забезпечити вихід на європейський ринок газу інших гравців з Близького Сходу; сукупні поставки газу до Європи цим газопроводом становитимуть близько 25 млрд. кубометрів газу на рік.

У довгостроковій перспективі до «Південного газового коридору» можуть бути підключені такі країни, як Іран, Ірак, Туркменістан, – у разі сприятливої міжнародної ситуації та зняття санкцій з окремих країн. Більше того, ЄС має нарощувати свою енергетичну політику в напрямі співробітництва з країнами Північної Африки, Східного Середземномор'я з перспективою створення у Південній Європі Середземноморського газового хабу.

Більшість заходів, наведених у стратегії, вказують на один і той самий пріоритет: необхідність країн ЄС тісно взаємодіяти з питань провадження національної енергетичної політики з іншими членами ЄС. Прерогативою країн ЄС залишається визначення структури їх енергетичного балансу, однак просування питань інтеграції ринків та інфраструктури країн ЄС, спільна залежність усіх членів ЄС від експортерів енергоресурсів потребують

солідарності, особливо у кризові періоди. Отже, усі фундаментальні рішення, пов'язані із енергетичною політикою членів ЄС, мають бути узгоджені з інтересами суміжних країн всередині ЄС.

Єврокомісія вітає усі ініціативи країн-членів ЄС, спрямовані на формування спільного енергоринку та його інтеграцію. Нині у Брюсселі вивчають позитивний досвід застосування механізму спільного погодження країнами ЄС ціни на ядерне паливо (через Євроатом), з метою опрацювання подібної практики для газового ринку ЄС, що – на думку Єврокомісії – може покращити переговорні позиції з постачальниками газу до ЄС [2].

Отже, формування нової Стратегії енергетичної безпеки ЄС стало відповіддю Європейської Комісії на загрозу порушення стабільності поставок енергоресурсів, викликану загостренням воєнно-політичних відносин між РФ та Україною.

Нова стратегія спрямована на поступове скорочення енергетичної залежності ЄС від імпорту енергоресурсів, нейтралізацію впливів на поточну енергетичну політику ЄС з боку провідних постачальників енергоресурсів, перш за все Росії.

Заходи із підвищення енергетичної безпеки ЄС, передбачені стратегією, розраховані на коротко- (до 2017 року) та середньострокову (до 2020 року) перспективу. Із аналізу документу випливає, що для реалізації заходів короткострокового впливу ЄС знадобиться близько 17 млрд. євро інвестицій. Пакет заходів середньострокового характеру вимагатиме інвестицій не менше 200 млрд. євро, що за нинішніх обставин, за оцінками самих авторів стратегії, на 50% перевищує наявні в ЄС інвестиційні можливості.

Ключовим елементом стратегії є перелік з 26 об'єктів критичної енергетичної інфраструктури ЄС, більша частина з яких знаходиться у Центральній та Південно-Східній Європі і запланована до реалізації вже до 2017 року, що, на думку авторів документу, значно посилить рівень інтегрованості енергоринку ЄС та можливість усіх країн ЄС використовувати реверсні режими роботи газових інтерконекторів, розширити перелік постачальників та диверсифікувати маршрути транспортування енергоресурсів до ЄС.

Головний акцент у диверсифікації залежності ЄС від поставок російського газу зроблений на поступовому збільшенні обсягів споживання СПГ та відкритті у 2019 році «Південного газового коридору», нарощуванні обсягів поставок газу до ЄС з Каспійського регіону, Близького Сходу, Туркменістану, Північної Африки та Середземномор'я.

В документі також було зафіксовано позицію Єврокомісії щодо перспектив реалізації російського газопровідного проекту «Південний потік». Зокрема, стратегія припускає можливість його реалізації виключно за умов дотримання учасниками проекту усіх вимог європейського енергетичного законодавства.

Література:

1. <http://ua-energy.org/post/44895> © 2007-2014 «Українська енергетика UA-Energy.org»
2. ЭСКО. Энергетика и промышленность. Электронный ресурс: http://www.journal.esco.co.ua/industry/2014_6_7/art301.html